

Vergaderjaar 2021–2022

28 684

Naar een veiliger samenleving

Nr. 669

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID EN VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 september 2021

Met deze brief informeren wij uw Kamer over de uitvoering van verschillende maatregelen om plofkraak tegen te gaan. Tijdens het vragenuur van 8 december 2020 (Handelingen II 2020/21, nr. 34, item 4) heeft de Minister van Financiën toegezegd u te informeren over stand van zaken in de aanpak van plofkraak en meer informatie te geven over de SNS-geldautomaten. Met deze brief wordt die toezegging gestand gedaan.

Eerder informeerden wij uw Kamer over de afspraken die zijn gemaakt om plofkraak tegen te gaan.¹ Sindsdien is er veel gebeurd. De afspraken zien op drie maatregelen, te weten: 1. het waardeloos maken van de buit, 2. de verplaatsing van geldautomaten in gevels van woningen en/of wooncomplexen en 3. de continuering van de opsporing en vervolging van daders en de intensivering van de publiek-private samenwerking. Daarnaast hebben de banken en Geldmaat besloten een nachtsluiting in te voeren tot de voorgenoemde maatregelen voldoende uitgevoerd waren. Het doel van deze maatregelen is het zoveel mogelijk voorkomen van plofkraak in de toekomst, het vergroten van de heterdaadkracht en het beperken van de enorme schade en risico's voor omwonenden waarmee plofkraak gepaard gaan. Tegelijkertijd dient de toegang tot contant geld zo goed mogelijk te worden gewaarborgd.

Stand van zaken per maatregel

Het afgelopen jaar hebben de banken, de Nederlandse Vereniging van Banken en Geldmaat gezamenlijk met De Nederlandsche Bank, onze ministeries, politie en OM gewerkt aan de invoering van de verschillende maatregelen in de aanpak van plofkraak. Er is periodiek overleg gevoerd om de voortgang van de maatregelen te bespreken en te waarborgen. Hieronder volgt per maatregel een toelichting op de uitvoering.

¹ Kamerstuk 28 684, nrs. 591 en 610

1. Waardeloos maken van de buit

Het afgelopen jaar heeft Geldmaat gewerkt aan een effectieve oplossing om het geld in de geldautomaat waardeloos te maken bij een aanval met explosieven.

De afspraken die met ons zijn gemaakt met betrekking tot implementatie van deze oplossing, zijn volgens planning nagekomen in het eerste kwartaal 2021. De banken en Geldmaat hebben indertijd gemeld dat zij de nachtsluiting pas onverkort kunnen opheffen als de eerdergenoemde noodzakelijke beveiligingsmaatregelen zijn genomen. Naderhand hebben de banken en Geldmaat geconstateerd dat het geheel aan maatregelen effectief is gebleken in de aanpak tegen plofkraken. Derhalve hebben zij besloten de nachtsluiting te handhaven. Tegelijkertijd hechten wij ook belang aan een goede toegang tot contant geld. De banken en Geldmaat hebben na overleg met ons toegezegd te zullen kijken naar waar ruimte is voor maatwerk door geldautomaten waar 's nachts veel verkeer is uit te zonderen en de nachtsluiting periodiek te evalueren.

2. Verplaatsing van geldautomaten in gevels van woningen en/of wooncomplexen

Daar waar sprake is van geldautomaten in gevels van woningen en wooncomplexen en er sprake is van veiligheidsrisico's voor omwonenden hebben Geldmaat en de banken het afgelopen jaar gewerkt aan het verstevigen van de locatie of het verplaatsen van automaten naar andere locaties. Locaties waar geen bouwkundige maatregelen kunnen worden getroffen, zijn reeds opgezegd. De afspraken inzake toegankelijkheid van contant geld worden daarbij in acht genomen. Voor een groot aantal locaties waar bouwkundige maatregelen zijn voorzien, zijn de werkzaamheden reeds afgerond. Aanpassingen op de nog resterende locaties worden naar verwachting voor het einde van het jaar afgerond.

3. Opsporing en vervolging van daders gaat onverminderd door en publiek-private samenwerking wordt versterkt

De politie en het OM werken aan een landelijk gecoördineerde aanpak in opsporing en vervolging. In 2020 werden onder regie van het OM de dadergroepen aangepakt. Landelijke coördinatie op dit thema bracht inzicht in deze dadergroepen, die op nationale en internationale schaal plofkraken plegen. Het lukte om 95 uit Nederland afkomstige verdachten aan te houden voor het plegen van plofkraken in Nederland, Duitsland en België. De nieuwe strafvorderingsrichtlijn van het OM maakt het mogelijk om hogere straffen te eisen vanuit het OM. Deze wordt ook toegepast. Door de samenwerking tussen politie, OM, gemeenten, banken, Geldmaat, Europol en buitenlandse politiediensten leidde dit niet alleen tot aanhoudingen, maar ook tot het uitwisselen van kennis om te komen tot preventieve maatregelen om geldautomaten beter te beveiligen.

Update plofkraken

Het aantal plofkraken is in 2020 gedaald tot 42 waarvan 30 met gebruik van (zware) explosieven. In 2019 was dit aantal nog 95 waarvan 72 met explosieven.² De dalende trend in het aantal aanvallen zet zich in 2021 vooralsnog voort.

De invoering van het geheel aan maatregelen heeft er echter toe geleid dat de aanvallen zijn verplaatst naar de buurlanden. De samenwerking

² Kamerstuk 35 830 VI, nr. 1

met de lokale autoriteiten van de aangrenzende buurlanden is versterkt en verloopt goed.

Ook zagen we een verschuiving in plofkraken naar zogeheten sealbagautomaten. Dit zijn automaten waar ondernemers door middel van een «sealbag» hun geld kunnen afstorten. Begin 2020 hebben de banken en Geldmaat na een reeks plofkraken besloten om tweederde van de sealbagautomaten te sluiten. Banken en Geldmaat hebben in januari 2021 op advies van de politie besloten om ook de circa 400 nog beschikbare sealbagautomaten voorlopig te sluiten. Dit ingrijpende besluit is genomen nadat er een nieuwe vorm van plofkraak op een sealbagautomaat werd toegepast. Door deze nieuwe vorm kunnen er niet-ontplofte explosieven achterblijven en ontstaan er risico's op persoonlijke ongelukken bij gebruikers, medewerkers en passanten. Banken en Geldmaat hebben ondertussen een structurele oplossing uitgewerkt voor het veilig verpakt afstorten van contant geld in een sealbagautomaat. Geldmaat kon daarom per 31 maart 2021, 260 naar Geldmaat gemigreerde sealbagautomaten heropenen. Inmiddels zijn er 385 automaten geopend en elke week groeit dit aantal nog. Onderdeel van de veiligheidsmaatregel is dat ondernemers die gebruik willen maken van deze automaten een storting voortaan altijd vooraf moeten aankondigen in hun eigen beveiligde bankomgeving.

Update SNS-automaten

Daarnaast zagen we in 2020 een verschuiving van de aanvallen naar geldautomaten van de Volksbank. Op 25 mei 2020 besloot de Volksbank zijn geldautomaten tijdelijk uit te zetten na een plofkraak op een Hema-filiaal in Lisse. In juli 2020 heeft de Volksbank besloten om definitief al zijn automaten te sluiten. Inmiddels zijn enkele instore geldautomaten overgenomen door Geldmaat, zijn circa 40 gevelautomaten overgenomen door een commerciële aanbieder van geldautomaten en zijn de overige (circa 180) automaten definitief gesloten. Aan de zogeheten vijf kilometer norm, de norm dat inwoners van Nederland binnen een straal van vijf kilometer contant geld kunnen opnemen, wordt nog voldaan.

Het totaal aan getroffen maatregelen blijkt effectief te zijn gelet op de daling in het aantal plofkraken op geldautomaten. Tegelijkertijd blijft het belangrijk om dit fenomeen te monitoren, verschuivingen aan te pakken en dient de toegang tot contant geld te worden gewaarborgd. Hiertoe en over de uitvoering van de resterende afspraken en maatregelen van de aanpak van plofkraken zullen we de komende tijd de dialoog met de banken, Geldmaat, De Nederlandsche Bank, OM, politie en niet-bancaire aanbieders van geldautomaten voortzetten.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
F.B.J. Grapperhaus

De Minister van Financiën,
W.B. Hoekstra